

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi asianajajista annetun lain ja yleisestä oikeusaputoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan poistettavaksi asianajajista annetusta laista kielto harjoittaa asianajajan tointa osakeyhtiönä. Nykyisin asianajotoimintaa on mahdollista harjoittaa osakeyhtiönä ainoastaan, jos maan yleisen asianajajayhdistyksen, Suomen Asianajajaliiton hallitus erityisistä syistä antaa siihen luvan. Luvan myöntäminen ei enää edellyttäisi erityisiä syitä, mutta asianajajan toimen harjoittaminen osakeyhtiössä jäisi valvonnallisista syistä edelleen liiton hallituksen luvan varaiseksi. Asianajajan ja hänen päämiehensä henkilökohtaisen luottamussuhteen säilyttämiseksi ehdotetaan samalla, että asianajaja olisi henkilökohtaisessa vastuussa ammattitoimistaan myös toimittaessa osakeyhtiönä. Asianajajaosakeyhtiön osakkeenomistaja vastaisi yhteisvastuullisesti yhtiön kanssa hoitamistaan asianajotehtävistä johtuvista velvoitteista.

Suomen Asianajajaliiton organisaatiota ehdotetaan muutettavaksi sen vuoksi, että liiton jäsenmäärä on lain voimassaoloaikana yli kolminkertaistunut. Liiton ylintä päätösvaltaa käyttäväksi elimeksi ehdotetaan valtuuskuntaa, johon liiton eri osastot valitsevat edustajansa jäsenmääriensä suhteessa.

Asianajajien ammatillista valvontaa ehdotetaan kehitettäväksi perustamalla Suomen Asi-

anajajaliiton hallituksen rinnalle erillinen kurinpitolautakunta, joka käsitelisi ja ratkaisisi asianajajiin kohdistuvat kurinpitoasiat. Lautakuntaan kuuluisi asianajajien lisäksi kaksi jäsentä asianajajakunnan ulkopuolelta.

Yleiset oikeusavustajat ovat asianajajaliiton valvonnan alaisia. Asianajajien kurinpitomenettelyn uudistamisen takia on tarpeen tehdä yleisestä oikeusaputoiminnasta annettuun lakiin tätä koskeva muutos.

Lisäksi esitys sisältää eräitä muutoksia asianajajaliiton hallintoelinten kokoonpanoon. Myös liiton sääntöjen vahvistamisen menettelyä ehdotetaan tarkistettavaksi käytännön tarpeiden takia.

Asianajajista annetun lain muutos edellyttää myös asianajajayhdistyksen sääntöjen muuttamista.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan sopivan siirtymäajan kuluttua niiden hyväksymisestä ja vahvistamisesta siten, että Suomen Asianajajaliiton säännöt voidaan muuttaa ja uudet toimet valita ennen lakien voimaantuloa. Asianajajaosakeyhtiötä koskeva muutos on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan heti ehdotettujen lakien hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen.

YLEISPERUSTELUT

**1. Nykyinen tilanne ja muutosten
tarve****1.1. Voimassa olevat säännökset ja
määräykset**

Asianajajista annettu laki (496/58) on peräisin vuodelta 1958. Sitä on muutettu vain vuonna 1982, jolloin lakiin lisättiin kurinpitoasioiden käsittelyä koskeva 6 a §. Laki on sisällöltään suppea eikä siinä säännellä asianajalaitosta ja asianajajan toimen harjoittamista koskevia kysymyksiä koko laajuudessaan. Lakia täydentää yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamisesta annettu oikeusministeriön päätös (191/59).

**1.2. Asianajajan toimen harjoittaminen
yhtiössä**

Asianajajista ennetun lain 5 §:n 2 momentin mukaan asianajajan tointa ei saa harjoittaa osakeyhtiönä eikä yhtiössä muun kuin asianajajan kanssa, ellei asianajajayhdistyksen hallitus erityisistä syistä anna siihen lupaa. Perusteena säännökselle on toisaalta vaatimus asianajajan itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta sekä toisaalta osakeyhtiön vastuurakenne. Osakeyhtiölain (734/78) 1 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan osakeyhtiön osakkeenomistajat eivät ole henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön velvoitteista, kun taas asianajajan ja hänen päämiehensä luottamus edellyttää asianajajan henkilökohtaista vastuuta päämiestään kohtaan.

Säännöksen nojalla Suomen Asianajajaliiton hallitus on myöntänyt lupia ottaa kommandiittiyhtiön äänettömiksi yhtiömiehiksi asianajotoimistoissa työskenteleviä henkilöitä. Avustavan lakimiehen kohdalla on säännönmukaisesti asetettu ehto, että asianomaisen tulee hakeutua asianajajaksi eli asianajajaliiton jäseneksi niin pian kuin se on määräaikoja koskevien kelpoisuusehtojen täyttymisen puolesta mahdollista. Vastuunalaiseksi yhtiömieheksi tai avoimen yhtiön yhtiömieheksi on luvan saanut vain avustava lakimies. Vastuunalaiseen asemaan hyväksytyltä on lisäksi edellytetty asianajajatutkinnon suorittamista viipymättä.

Sitä vastoin liiton hallitus ei ole myöntänyt yhtään lupaa asianajajan toimen harjoittami-

seen osakeyhtiönä. Syynä tähän on ollut epä-tietoisuus siitä, mitkä erityiset syyt voisivat antaa riittävän aiheen luvan myöntämiseen. Vaikeuksia on tuottanut sovittaa yhteen vaatimus asianajajan henkilökohtaisesta vastuuvollisuudesta päämiestään kohtaan ja osakeyhtiön osakkeenomistajan henkilökohtaisen vastuun puuttuminen osakeyhtiön veloista ja velvoitteista. Osaltaan pidättyvyyteen on vaikuttanut myös epäily siitä, että myönnettäessä lupia vain joillekin halukkaista saattaisivat muut Suomen Asianajajaliiton jäsenet joutua heitä huonompaan asemaan.

Asianajotoimintojen kehittyessä on havaittu, että asianajotoimistojen perinteiset henkilöyhtiöiden organisaatiot eivät enää kaikissa tapauksissa ole soveliaita etenkin laajahkoille toimistoyksiköille. Asianajotoimistot ovat tosin edelleenkin yleisesti yhden tai muutaman lakimiehen omistamia, mutta viime aikoina on eriyistä syntynyt myös suurempia asianajotoimistoja. Niissä työskentelee lukuisia lakimiehiä ja muuta henkilökuntaa ja ne on varustettu moninaisin konttoriteknisin apuneuvoin, jotta ne voisivat palvella usein laajaa kotimaista ja kansainvälistä asiakaapiiriä. Kehitys näyttää jatkuvan tähän suuntaan yleisen kansainvälistymisen myötä ja koska yritystoimintaa koskeva lainsäädäntö on monimutkaistumassa.

Asiakassuhteiden jatkuvuuden ja toimistojen henkilökunnan kannalta kiinteä ja selkeä organisaatiomuoto on tarpeen. Oikeusolojen kehittyminen yleensä ja asianajajille asetettujen vaatimusten jatkuva lisääntyminen ovat omansa edistämään entistä suurempien toimistoyksiköiden muodostumista muun ohessa siitä syystä, että näin voidaan toimiston sisäinen työnjako ja rakenne saattaa myös entistä paremmin asiakkaiden tarpeita vastaavaksi. Useissa tapauksissa voidaan myös asianajotoiminnan taloudellisia edellytyksiä parantaa toimiston tarkoituksenmukaisen rakenteen avulla ja siten turvata asianajajien kilpailukyvyn säilyttäminen muihin asianajotoimintaa harjoittaviin henkilöihin verrattuna.

Asianajajista annetun lain 5 §:n 2 momentissa säädettyä osakeyhtiömuodon kieltoa ei siten voida enää pitää aiheellisena. Monien asianajajan ammattia lähellä olevien ammattien, kuten erilaisten konsulttien ja tilintarkastajien ja myös lääkäreiden ammattityötä, voidaan harjoittaa osakeyhtiönä. Esimerkiksi suuri osa

tilintarkastusyhteisöistä toimii nykyisin osakeyhtiöinä. Niin ikään lakimiehet, jotka eivät ole voineet tai tahtoneet hakeutua maan yleisen asianajajayhdistyksen jäseniksi ja sen valvonnan ja muun toiminnan piiriin, voivat harjoittaa asianajotoimintaa osakeyhtiönä.

Mahdollisuutta valita sovelias ja tarkoituksenmukainen yhteistoiminnan muoto ja harjoittaa asianajajan tointa osakeyhtiönkin muodossa on asianajajakunnan taholla pidetty tärkeänä myös verotuksellisista syistä. Muutosehdotukset saattaisivatkin asianajajat tässä suhteessa samaan asemaan kuin yleensä muutkin ammatinharjoittajat ja yrittäjät.

1.3. Suomen Asianajajaliiton organisaatio

Suomen Asianajajaliiton jäsenten ylintä päätösvaltaa käyttävät liiton kokouksessa läsnä olevat jäsenet. Liittokokous eli liiton varsinainen kokous pidetään kahden vuoden välein.

Alueellisesti liitto on jaettu 12 osastoon, joiden jäsenmäärät vaihtelevat. Uudenmaan läänin kattavassa osastossa on noin 400 jäsentä ja pienimpään osastoon kuuluu vajaat 30 jäsentä. Kunkin asianajajan on kuuluttava siihen osastoon, jonka alueella hän pääasiallisesti toimii. Osastojen hallitukset antavat lausuntoja jäsenhakemuksista ja ne ottavat osaa asianajajien valvontaan alueellaan niin sanottujen ensitarkastusten ja arvottujen asiakasvaratarkastusten suorittajina.

Liitolla on valtuuskunta, johon kustakin 12 osastosta valitaan yksi jäsen kutakin osaston alkavaa neljääkymmentä jäsentä kohden. Tällä hetkellä valtuuskunnassa on 30 jäsentä. Sen tehtäviin kuuluu muun muassa tehdä liittokokoukselle ehdotus liiton puheenjohtajaksi, varapuheenjohtajaksi ja hallituksen jäseniksi.

Liittokokouksen valitsemassa hallituksessa on puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi oltava kunkin osaston ja molempien kieliryhmien edustus. Hallitukseen kuuluu 15 jäsentä. Hallituksen tehtävänä on edustaa liittoa ja hoitaa liiton asioita. Hallitus käyttää liitolle uskottua julkista valtaa. Se päättää jäsenhakemuksista ja käsittelee asianajajien valvontaan kuuluvat asiat tuomarin vastuulla sekä antaa viranomaisien liitolta pyytämät lausunnot.

Asianajajia oli vuoden 1990 päättyessä 960, kun heidän lukumääränsä 15 vuotta aikaisemmin oli 448. Maamme noin 200 yleisestä oikeusavustajasta noin 60 on myös asianajajia.

Valtakunnallinen järjestö, joka jakaantuu kahdeentoista osastoon ja jossa on lähes tuhat jäsentä, ei ole tarkoituksenmukaisesti eikä nykyaikaisesti organisoitu, kun sen jäsenten päättämismäisyyttä käyttävät liiton kokouksissa läsnä olevat jäsenet – yleensä noin kahdeksasosa kaikista jäsenistä. Tämän vuoksi liiton organisaatiota tulisi kehittää niin, että se rakentuisi edustukselliseen päätösvaltaan käytölle. Edustuksellinen järjestelmä varmistaisi sen, että maan kaikki osat olisivat päätöksenteossa edustettuina siten, että eri osastojen jäsenmäärät vaikuttavat suhteellisesti edustavuuteen.

1.4. Asianajajien valvonta

Suomen Asianajajaliitto on luonteeltaan julkisoikeudellinen yhdistys, jonka jäsenet, asianajajat, muodostavat tärkeän oikeudenhoidon osa-alueen. Tästä johtuu, vaikka kysymys onkin yksityisistä ammatinharjoittajista, että asianajajia on ammatillisesti valvottava. Valvonta on järjestettävä menettelyltään ja seuraamuksiltaan sellaiseksi, että se on mahdollisimman toimiva ja nauttii asianajajien itsensä, oikeushallintoviranomaisten ja asianajopalvelujen käyttäjien luottamusta.

Asianajajien ammatillinen valvonta tapahtuu tärkeimmiltä osin epävirallisilla muodoilla. Ammatinharjoittajana asianajajan on saavutettava asiakkaitensa luottamus ja samalla toimittava rehellisesti päämiestensä, näiden vastapuolten ja näitä avustavien asianajajakollegoiden suhteen. Tästä epävirallisesta valvonnasta selviytyminen on asianajajan toiminnalle ja menestykselle ensiarvoisen tärkeää.

Sen lisäksi asianajajiin kohdistuu muodollista ammatillista valvontaa, jota harjoittavat tuomioistuimet, valtioneuvoston oikeuskansleri ja Suomen Asianajajaliiton hallitus.

Asianajajista annetun lain 6 §:ssä on perussäännös asianajajaliiton hallituksen velvollisuudesta valvoa asianajajia ammatillisesti. Sen on valvottava, että asianajajat esiintyessään tuomioistuimissa tai muun viranomaisen luona sekä muussakin toiminnassaan täyttävät velvollisuutensa. Asianajajan menettely ammatin ulkopuolellakin voi, jos hän on tehnyt teon, joka on omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa, johtaa kurinpidolliseen seuraamukseen. Valvontakeinoina laissa mainitaan asianajajalle asetettu velvollisuus antaa tietoja ja sallia

toimistonsa tarkastaminen. Kurinpitotoimenpiteistä päättäessään liiton hallituksen jäsenet toimivat tuomarin vastuulla.

Asianajajan ammatillisista velvoitteista käytetään laissa nimitystä hyvä asianajajatapa. Sitä asianajajat ja yleiset oikeusavustajat ovat velvolliset kaikessa toiminnassaan noudattamaan. Kysymyksessä ovat tavanomaisen oikeuden mukaiset menettelytavat ja eettiset normit, jotka ovat lähtöisin asianajajakunnan piiristä ja joita asianajajat yleisesti noudattavat.

Asianajajayhdistyksen säännöissä on asianajajista annetun lain 2 §:n mukaan määrättävä, miten yhdistyksen hallitukselle kuuluvan valvonta- ja kurinpitovallan käyttäminen järjestetään. Kurinpitoasiat käsittelee ja ratkaisee asianajajaliiton hallituksen kurinpitojaosto. Jaoston toiminta alkoi, kun asianajajista annettuun lakiin lisättiin 6 a § (368/82). Sitä ennen liiton koko hallitus käsiteli kaikki kurinpitoasiat. Kurinpitojaostoon kuuluu seitsemän liiton hallituksen jäsentä ja se on päätösvaltainen, kun viisi jäsentä on saapuvilla.

Kurinpitovaltaa on kuitenkin myös hallituksella. Kurinpitojaoston tulee siirtää jäsenen liitosta erottamista koskeva päätös hallituksen ratkaistavaksi. Hallituksen on ratkaistava myös muut jaoston sille siirtämät asiat.

Kurinpidollisia seuraamuksia ovat huomautus, varoitus, julkinen varoitus ja asianajajaliitosta erottaminen. Huomautus tai varoitus tulee antaa sille, joka on laiminlyönyt velvollisuutensa asianajajana tai menetellyt hyvän asianajajatavan vastaisesti taikka tehnyt teon, joka on omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa. Jos asianajaja on tahallaan tehnyt vääräyksiä tai menetellyt epärehellisesti, on hänet erotettava liitosta. Varoitus voidaan antaa julkisesti, kun siihen on erityistä aihetta.

Asianajajalla, joka on määrätty saamaan julkinen varoitus tai joka on erotettu asianajajaliitosta, on oikeus valittaa päätöksestä Helsingin hovioikeuteen. Oikeuskanslerilla on oikeus valittaa hovioikeuteen kaikista kurinpitoasioissa annetuista päätöksistä, joista hänelle on sitä varten annettava tieto.

Yleiset oikeusavustajat ovat yleisestä oikeusaputoiminnasta annetun lain (88/73) 10 §:n mukaan yleisen asianajajayhdistyksen valvonnan alaisia.

Viime vuosina on kurinpitojaoston käsiteltävänä ollut vuosittain noin 100—130 kurinpitoasiaa. Noin kahdessa kolmasosassa vireille tulleista asioista ei ole jouduttu määräämään

seuraamusta. Suhdeluku vastaa kansainvälistä käytäntöä. Huomautuksia on annettu noin neljäsosassa ja varoitus vajaassa kymmenesosassa tapauksista. Julkiseen varoitukseen ja erottamiseen on johtanut noin kaksi prosenttia ratkaistuista kurinpitoasioista.

Asianajajien valvonta Suomessa on järjestetty kansainvälisesti vertailukelpoisella tavalla. Valvonnan kohteena olevan asianajajan oikeusturvaan on kiinnitetty riittävää huomiota ja yleinen etu tulee oikeuskanslerin toimenpitein tehokkaasti valvotuksi. Toisaalta julkisuudessa on kuitenkin esiintynyt asianajajakuntaa kohtaan jonkin verran epäluuloja. Niiden voidaan arvella johtuvan osittain siitä, että asianajajien ammatillinen valvonta on ensiasteessa asianajajakunnan sisäinen tehtävä. Muita syitä on esimerkiksi vastapuolta avustavasta asianajajasta toisinaan saatu kielteinen mielikuva, koska tämän tehtävä on toimia arvioita tekevän henkilön etujen vastaisesti. Asianajajaliiton jäsenmäärän kasvun sekä liiton ammatillisen valvonnan piiriin tulleiden oikeusavustajien määrän kasvu on myös lisännyt käsiteltävien valvonta- ja kurinpitoasioiden määrää.

Jotta yleinen luottamus asianajajakuntaan oikeudenhoidon tärkeänä osana säilyisi, on aiheellista uudistaa asianajajiin kohdistettavaa valvontaa. Asianajajakunnan sisäistä ammatillista valvontaa olisi kehitettävä tavalla, joka korostaa valvonnan riippumattomuutta. Kurinpitomenettelyä olisi muutettava siten, että kurinpitoelin olisi asianajajaliiton hallituksesta riippumaton ja että siinä olisi edustettuna myös asianajajakunnan ulkopuolisia tahoja.

1.5. Muita asioita

Yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjen muuttaminen on kuluneiden kolmenkymmenen vuoden ajan, jonka asianajajista annettu laki on ollut voimassa, aina tapahtunut Suomen Asianajajaliiton päätöksellä, jonka oikeusministeriö on vahvistanut. Asianajajakunnan itenäisyys ja riippumattomuus, jotka ovat asianajajalaitoksen järjestämisen keskeisiä periaatteita, puoltaa tällaista järjestelyä. Samasta syystä on aiheellista poistaa se teoreettinenkin mahdollisuus, että oikeusministeriö omasta aloitteestaan voisi muuttaa sääntöjä vastoin asianajajakunnan mielipidettä.

Oikeusministeriö julkaisee vuosittain asianajajayhdistyksen hallituksen pitämän asianaja-

jaluettelon virallisessa lehdessä. Oikeusministeriön ylläpitämään Finlex-tietopankkiin sisältyy virallisessa lehdessä julkaistavaa asianajajaluettoloa vastaava tietokanta. Sitä pidetään jatkuvasti ajan tasalla ja se on tarvittaessa tulostettavissa sekä myös kyselykäytössä. Asianajajaluettelon julkaiseminen virallisessa lehdessä on menettänyt merkitystään, minkä vuoksi siitä voitaisiin luopua.

2. Tilanne eräissä muissa maissa

2.1. Asianajotoiminnan harjoittaminen osakeyhtiössä

Ruotsissa asianajajia koskevat säännökset sisältyvät oikeudenkäymiskaaren (rättegångsbalken 1942) 8 lukuun. Siihen sisältyi alunperin säännös, jossa kiellettiin harjoittamasta asianajotoimintaa osakeyhtiönä tai yhtiössä muun kuin asianajajan kanssa, jollei asianajajajärjestön hallitus myöntänyt poikkeuslupaa. Säännöksen voimassa ollessa ei myönnetty lupia asianajotoiminnan harjoittamiseen osakeyhtiönä ja vuonna 1964 tuli voimaan sitä koskeva ehdoton kieltö.

Tarve sallia asianajotoiminta myös osakeyhtiön muodossa kävi kuitenkin ilmeiseksi. Vuoden 1978 alusta voimaan tullessa laissa oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta säädettiin, että asianajajan tointa ei saa harjoittaa yhtiössä muun kuin asianajajan kanssa eikä osakeyhtiönä, ellei asianajajaliiton hallitus myönnä siihen lupaa. Samanaikaisesti muutettiin osakeyhtiölakia siten, että asianajotoimintaa harjoittavan osakeyhtiön osakkeenomistaja vastaa yhteisvastuullisesti yhtiön kanssa asiakasta kohtaan velvoitteista, jotka yhtiölle johtuvat siltä ajalta, kun hän oli osakkeenomistaja.

Lainmuutosten johdosta on asianajajan ammatin harjoittaminen osakeyhtiönä tullut Ruotsissa varsin tavalliseksi. Vuoden 1987 loppuun mennessä oli 900 asianajajaa Ruotsin noin 2 400 asianajajasta saanut luvan toimintansa harjoittamiseen osakeyhtiönä.

Tanskassa tuli vuoden 1991 alusta voimaan lainmuutos, jonka mukaan asianajajan tointa voi harjoittaa osakeyhtiönä. Erona Ruotsissa voimassa olevaan lainsäädäntöön on asianajajan henkilökohtaisen vastuun järjestäminen yhteisvastuullisesti osakeyhtiön kanssa niin, että se koskee vastuuta asianajajan omalle asiak-

kaalle asianajotoiminnassa aiheutetusta vahingosta. Kokemuksia ei lain lyhyen voimassaolajan vuoksi ole saatu.

Norjassa on tarvittavan lainmuutoksen valmistelu pitkällä. Vastuu tullaan ehdotuksen mukaan järjestämään Tanskan mallin mukaisesti.

Kehitys on ollut eräissä muissakin maissa sen suuntainen, että esteet harjoittaa asianajajan tointa osakeyhtiössä ovat vähentyneet tai kumoutuneet. Keski-Euroopan maista asianajotoiminnan harjoittaminen osakeyhtiönä on sallittu *Hollannissa* vuodesta 1973 lukien, kuitenkin niin, että asianajaja ei ole voinut rajoittaa vastuutaan vain yhtiön osakepääomaan. *Yhdysvalloissa* kaikki osavaltiot sallivat nykyisin asianajotoiminnan myös osakeyhtiönä rajoittamatta vastuuta osakepääomaan. *Englannissa* ja *Skotlannissa* lainsäädäntö sallii periaatteessa asianajajan (solicitor) toiminnan osakeyhtiönä. Hänen henkilökohtainen vastuunsa on rajoittamaton ja yhtiön tulee ottaa hyvin huomattava vastuuvakuutus.

2.2. Asianajotoiminnan valvonta

Ruotsissa asianajajajärjestön (Sveriges Advokatsamfund) hallitus harkitsee, onko syytä ryhtyä asianajajaan kohdistuvan kurinpitooasian vireillepanemiseen. Milloin tämä havaitaan aiheelliseksi, hallitus siirtää asian liiton valtuuston valitseman kurinpitolautakunnan käsiteltäväksi. Hallituksen ja kurinpitolautakunnan päätöksestä annetaan tieto oikeuskanslerille, jolla on oikeus vaatia, että asia on käsiteltävä kurinpitolautakunnassa. Oikeuskansleri voi hakea muutosta lautakunnan päätökseen korkeimmassa oikeudessa. Ruotsissa vuonna 1982 voimaan tulneiden asianajajaliiton sääntöjen mukaan kurinpitolautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä seitsemän muuta jäsentä, joista kaksi asianajajakunnan ulkopuolelta. Ulkopuoliset jäsenet valitsemaan hallitus neljäksi vuodeksi kerrallaan, yhden joka toinen vuosi.

Rangaistuksina Ruotsissa voidaan kurinpitomenettelyssä tuomita huomautus, varoitus ja erottaminen sekä varoituksen ohella erityisestä syystä asianajajajärjestölle maksettavaksi määrättävä raharangaistus.

Norjassa maan asianajajayhdistys on luonteeltaan yksityinen yhdistys. Asianajajiin kohdistuvaa sääntömääräistä kurinpitovaltaa käyt-

tävät ensi asteessa yhdistyksen paikallisosastojen hallitukset. Jos osaston hallitus havaitsee syytä kurinpitotoimenpiteeseen, siirretään asia yhdistyksen kurinpitolautakunnan käsiteltäväksi.

Tanskassa asianajajiin kohdistuvat kurinpitoasiat käsitellään erillisessä kurinpitoelimessä (advokatnaevn). Lautakuntaan kuuluu esimies ja kaksi varaesimiestä, jotka ovat tuomarinviran haltijoita. Heidät valitsee korkeimman oikeuden presidentti. Lisäksi oikeusministeriö nimittää kuusi jäsentä, jotka eivät saa olla asianajajia. Asianajajajärjestö valitsee lautakuntaan yhdeksän jäsentä ja he eivät saa kuulua järjestön hallitukseen. Tanskassa asianajajat ovat asianajajajärjestön jäseniä ja sen valvonnan ja kurinpitovallan alaisia.

Islannin asianajajalain mukaan asianajajia koskevat kantelut käsittelee lakisääteisen asianajajajärjestön hallitus. Sen päätöksiin haetaan muutosta korkeimmalta oikeudelta.

Saksan liittotasavallan asianajajalaitosta koskevat keskeiset säännökset sisältyvät nykyisin asianajajalakiin (Bundesrechtsanwaltsordnung) vuodelta 1959. Toimiluvan asianajajalle, jonka tulee olla kelpoinen tuomarinvirkaan ja täyttää erinäiset laissa säädetty muutkin kelpoisuusehdot, myöntää osavaltion oikeusministeriö asianajajakamarin lausunnon perusteella. Kaikki tietyn ylioikeuden piirissä toimivat asianajajat muodostavat asianajajakamarin, joka on julkisoikeudellinen yhdistys. Asianajajakamarin hallitus, jonka asianajajakamarin piiriin kuuluvat asianajajat valitsevat joka neljäs vuosi, on muun muassa velvollinen valvomaan, että asianajajat täyttävät velvollisuutensa. Hallitus voi antaa asianajajalle huomautuksen, jos asianajajan syyksi jää vähäinen laiminlyönti.

Erityisessä kurinpitoelimessä (Das Ehrengericht) voi kurinpitomenettelyn panna vireille sekä asianajajakamarin hallitus että asianomaisen ylioikeuspiirin virallinen syyttäjä. Kurinpitoelimen jäsenet ovat asianajajia asianajajakamarin piiristä, mutta heidät nimittää osavaltion oikeusministeriö asianajajakamarin hallituksen esittämistä henkilöistä.

Kurinpitoelin voi tuomita asianajajan saamaan huomautuksen tai varoituksen sekä sakkoa. Lisäksi asianajajalle voidaan tuomita kielto toimia edustajana tai avustajana oikeuksissa enintään viiden vuoden aikana. Asianajaja voidaan myös erottaa asianajajakamarista.

3. Ehdotetut muutokset

Edellä esitetyistä syistä asianajajista annetun lain 5 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei luvan saaminen asianajajan toimen harjoittamiseen osakeyhtiönä edellyttäisi enää erityisiä syitä. Luvan myöntäminen kuuluisi edelleen asianajajayhdistyksen hallitukselle, joka määräisi samalla tarpeelliset lupaehdot. Asianajajan henkilökohtaisen vastuuvollisuuden säilyttämiseksi ehdotetaan lakiin samalla lisättäväksi säännös, jonka mukaan harjoitettaessa asianajajan tointa osakeyhtiönä osakkeenomistaja vastaisi yhteisvastuullisesti yhtiön kanssa hoitamastaan asianajotehtävästä johtuvista velvoitteista. Jollei sellaista osakkeenomistajaa voida osoittaa, vastaisivat kaikki osakkeenomistajat kyseisen asianajotehtävän osalta yhteisvastuullisesti yhtiön kanssa velvoitteista.

Siirtyminen edustukselliseen järjestelmään asianajajaliiton päätösvalan käytössä edellyttää, että luodaan toimielin, jonka puitteissa päätösvaltaa käytetään. Tällaiseksi toimielimeksi ehdotetaan valtuuskuntaa, joka jo tällä hetkellä liitossa toimii tiettyjä tehtäviä varten liiton sääntöjen perusteella. Kun valtuuskunnasta tulisi liiton ylin päättävä elin, olisi asianajajista annettuun lakiin lisättävä uusi valtuuskuntaa koskeva 2 a §. Myös lain 2 §:ssä olevaan asianajajayhdistyksen sääntöjen sisältöä koskevaan säännökseen olisi tehtävä vastaavat muutokset.

Asianajajista annetun lain 6 a §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että kurinpitoasiat käsittelee ja ratkaisisi Suomen Asianajajaliiton kurinpitolautakunta, joka olisi liiton hallituksesta erillinen toimielin. Lautakunnan työn arvostus asianajajakunnan piirissä kasvaisi ja asianajajiin kohdistuvan valvonnan uskottavuus yleisön keskuudessa parantuisi, jos lautakuntaan kuuluisi myös liiton ulkopuolisia jäseniä. Puheenjohtaja ja kuusi muuta jäsentä olisivat asianajajia. Kahden jäsenen tulisi olla muita kuin asianajajia. Liiton valtuuskunta nimittäisi puheenjohtajan ja jäsenet – ulkopuoliset jäsenet oikeusministeriötä kuultuaan.

Ehdotuksen mukaan asianajajiin kohdistuvat valvonta- ja kurinpitoasiat tulisi käsitteinä selkeästi erottaa toisistaan. Kurinpitoasiat tulisivat suoraan vireille asianajajan päämiehen kantelusta, valtioneuvoston oikeuskanslerin tai tuomioistuimen ilmoituksesta. Kurinpitoasiat käsittelee siis perustettava lautakunta ja muut

asianajajan menettelyä koskevat kysymykset olisivat liiton hallituksen käsiteltäviä valvonta-asioita. Valvonta- ja kurinpitoasioiden erottelu toteutettaisiin Suomen Asianajajaliiton sääntöjä muuttamalla.

Kurinpitolautakunnan muodostamisen vuoksi asianajajista annetun lain 2 §:n 1 momentin 9 kohtaan, 6 a §:ään, 7 §:ään ja 10 §:ään olisi lisättävä lautakuntaa koskevat maininnat ja niitä muutenkin tarkistettava. Vastaavasti olisi tarkistettava yleisestä oikeusaputoiminnasta annetun lain 10 §:ää.

Oikeusministeriöllä oleva mahdollisuus muuttaa yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjä yhdistyksen vastustuksesta huolimatta ehdotetaan poistettavaksi. Tätä koskeva muutos ehdotetaan tehtäväksi asianajajista annetun lain 2 §:n 2 momenttiin.

Asianajajaluettelon julkaisemisesta virallisessa lehdessä ehdotetaan luovuttavaksi. Asianajajaluettelon julkisuus toteutettaisiin velvoittamalla asianajajayhdistys pitämään luettelo yleisön nähtävillä ja antamaan siitä jäljennöksiä kohtuullista maksua vastaan.

4. Asian valmistelu

Asianajotoiminnan harjoittamista osakeyhtiössä koskevaa muutosta on valmisteltu oikeusministeriön syksyllä 1988 asettamassa työryhmässä, jossa oli edustajia oikeusministeriöstä ja Suomen Asianajajaliitosta. Sen tehtävänä oli valmistella Suomen Asianajajaliitossa laaditun ehdotuksen pohjalta hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus asianajajista annetun lain tarkistamiseksi siltä osin kuin se koskee asianajajan toimen harjoittamista osakeyhtiönä sekä muut asiaan liittyvät tarpeelliset muutosehdotukset.

Työryhmän ehdotus asianajajista annetun lain sekä osakeyhtiölain muuttamisesta valmis-

tui keväällä 1989. Ehdotuksesta hankittiin lausunnot oikeuskanslerilta, Helsingin hovioikeudelta, patenti- ja rekisterihallitukselta, Suomen Asianajajaliitolta ja Yleiset oikeusavustajat r.y:ltä. Lausunnoissa puollettiin ehdotusta. Joissakin lausunnoissa tehtiin yksityiskohtia koskevia huomautuksia.

Esitys on tältä osin viimeistelty oikeusministeriössä virkatyönä yhteistyössä Suomen Asianajajaliiton edustajien kanssa. Ehdotusta on tarkistettu siten, että säännökset asianajajaosakeyhtiöstä on sisällytetty pelkästään asianajajista annettuun lakiin. Osakeyhtiölakiin ei siten ehdoteta otettavaksi asiasta säännöksiä. Myös asianajajaosakeyhtiön osakkeenomistajan vastuun sisältöä on tarkistettu.

Asianajajien ammatillisen valvonnan suhteen esitystä on valmistellut oikeusministeriön vuonna 1984 asettama työryhmä, jonka mietintö valmistui vuonna 1985. Esitys perustuu pääasiassa työryhmän selvitykseen ja ehdotukseen sekä siitä hankittuihin lausuntoihin. Työryhmän ehdotus sisälsi myös luonnoksen Suomen Asianajajaliiton sääntöjen muuttamiseksi.

Työryhmän mietinnöstä oikeusministeriö pyysi lausunnot valtioneuvoston oikeuskanslerilta, Helsingin hovioikeudelta ja Suomen Asianajajaliitolta. Esityksen jatkovalmistelu on tapahtunut myös tältä osin oikeusministeriössä virkatyönä yhteistyössä Suomen Asianajajaliiton kanssa.

5. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä vaikutuksia julkiseen talouteen eikä myöskään organisatorisia vaikutuksia valtionhallintoon. Sen sijaan Suomen Asianajajaliiton organisaatioon esitys aiheuttaisi edellä selostetut muutokset.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Asianajajista annettu laki

2 §. Pykälän 1 momentin 7 ja 8 kohtaan ehdotetut muutokset johtuvat ehdotetusta siirtymisestä edustukselliseen päätösvalan käyttämiseen asianajajayhdistyksessä. Asianajajayhdistyksen ylintä päätösvaltaa käyttäväksi toimielimeksi ehdotetaan jäljempänä 2 a §:ssä valtuuskuntaa. Yhdistyksen sääntöihin olisi otettava tarpeelliset määräykset siitä, millä tavoin jäsenet valitsevat valtuuskunnan. Tarkoituksena on, että jäsenet valtuuskuntaan valitaan osastojen kokouksissa, joissa päätösvaltaa käyttävät saapuvilla olevat osastojen jäsenet. Säännöissä olisi myös muuten määrättävä valtuuskunnan toiminnasta ja tehtävistä sekä sen kokountumisesta.

Pykälän 1 momentin 9 kohtaa ehdotetaan täydennettäväksi siten, että valvonta- ja kurinpitovaltaa käyttää yhdistyksen hallituksen lisäksi kurinpitolautakunta. Samalla säännöksen ehdotetaan selvyuden vuoksi lisättäväksi maininta siitä, että asianajajista annetusta laista johtuva ammatillinen valvonta kohdistuu yhdistyksen jäseniin, asianajajiin. Yleiset oikeusavustajat ovat tämän valvonnan alaisia heitä koskevan erityisen lain nojalla.

Pykälän 2 momentti koskee asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamista ja muuttamista. Suomen Asianajajaliiton sääntöjä on asianajajista annetun lain voimassaoloaikana muutettu useita kertoja. Liitto on aina ensin tehnyt päätöksen sääntöjen muuttamisesta ja oikeusministeriö on sen vahvistanut. Käytännössä ei ole ollut tilannetta, jolloin sääntöjen muuttamista vastoin asianajajakunnan tahtoa olisi harkittu. Sellainen mahdollisuuskin on ristiriidassa asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden kanssa. Momenttiin ehdotettu muutos, jolla poistetaan oikeusministeriöllä oleva valta tehdä sääntöihin muutoksia, vastaisi vallinnutta käytäntöä ja olisi sopusoinnussa asianajajalaitoksen järjestämisen peruseriaatteiden kanssa.

2 a §. Edustukselliseen päätöksentekoon siirtymisen vuoksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös valtuuskunnasta, joka käyttäisi yhdistyksen päätösvaltaa. Asianajajayhdistyksen jäsenet valitsisivat valtuuskunnan sillä tavoin kuin säännöissä määrätään.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi samalla

säännös yhdistyksen hallituksesta. Säännöksessä asetettaisiin se nimenomainen vaatimus, että hallituksen jäsenten tulee olla asianajajia.

4 §. Pykälän 2 momenttiin ehdotetun muutoksen mukaan asianajajaluettelon julkaisemisesta Virallisessa lehdessä luovuttaisiin. Luettelon julkistaminen toteutettaisiin siten, että asianajajayhdistyksen hallitus velvoitettaisiin pitämään luettelo yleisön nähtävillä. Samoin jokaiselle olisi pyynnöstä annettava jäljennös luettelosta tai sen osasta kohtuullista maksua vastaan. Maksun määräisi yhdistys. Tämän lisäksi asianajajaluettelo on nykyisin oikeusministeriön ylläpitämässä Finlex-tietopankissa, joka takaa luettelolle varsin laajan levinneisyyden.

5 §. Pykälän 2 momentin mukaan asianajan toimen harjoittaminen osakeyhtiönä ei enää edellyttäisi erityisiä syitä, mutta vaatisi edelleen Suomen Asianajajaliiton hallituksen luvan. Hallitus tulisi luvan myöntäessään määräämään tarpeelliset lupaehdot. Täten voidaan valvoa, että myös osakeyhtiössä harjoitettuna asianajan työn järjestely vastaa sille yleensä asetettavia ammatillisia vaatimuksia ja että asianajaja säilyttää osakeyhtiössäkin toimiesaan ammatillisen itsenäisyyden ja riippumattomuuden. Lupaehdoilla voidaan myös varmistaa, että asianajajaosakeyhtiön osakkeet ovat jatkuvasti asianajajien omistuksessa ja että yhtiöjärjestyksen sisältö on asianmukainen sekä yhtiön hallinto lupaehtojen mukainen. Yhtiöjärjestyksestä voitaisiin muuttaa vain Suomen Asianajajaliiton hallituksen luvalla.

Lupaehdoissa voidaan myös määrätä, voiko muu kuin asianajaja olla osakeyhtiön osakkeenomistajana. Pääsääntöinen kielto harjoittaa asianajan tointa yhtiössä muun kuin asianajan kanssa ja asianajajaliiton hallituksen oikeus myöntää poikkeuksia tästä kiellosta erityisistä syistä jäisivät edelleenkin voimaan ja koskisivat myös toimintaa osakeyhtiönä. Sannottu kielto säännös ja siihen liittyvä poikkeusvaltuus säilyisivät 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä.

Asianajan henkilökohtaisen vastuun säilyttämiseksi ehdotetaan 2 momentissa säädettäväksi, että harjoitettaessa asianajan tointa osakeyhtiönä osakkeenomistaja vastaisi yhteisvastuullisesti yhtiön kanssa hoitamistaan asianajotehtävistä johtuvista velvoitteista. Vastuujärjestelmä poikkeaa näin ollen osakeyhtiölain

mukaisesta järjestelmästä siten, että yksittäinen osakkeenomistajakin voisi joutua suoraan lain nojalla henkilökohtaiseen vastuuseen yhtiön velvoitteesta.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös myös sen tilanteen varalta, ettei asianajotehtävästä vastuussa olevaa asianajajaa voida jostakin syystä jälkikäteen yksiselitteisesti saada selville. Asiakkaan aseman turvaamiseksi ehdotetaan, että kaikki asianajajaosakeyhtiön osakkeenomistajat vastaisivat tällaisessa tilanteessa yhtiön kanssa yhteisvastuullisesti kysymyksessä olevasta asianajotehtävästä johtuvista velvoitteista.

Osakkeenomistajien yhteisvastuu koskisi selkeästä asianajotehtävästä johtuvaa velvoitetta, joka on syntynyt sinä aikana, kun asianajaja on ollut yhtiön osakkeenomistajana. Ratkaisevaa olisi se, milloin velvoitteen aiheuttava seikka on tapahtunut, ei sen sijaan se, milloin vaatimus on esitetty. Osakkuuden lakkaaminen ei vapauttaisi velvoitteesta, jonka peruste ajoittuu osakaskaudelle. Uusi osakkeenomistaja ei myöskään joudu vastuuseen velvoitteesta, joka on syntynyt ennen osakkeiden hankkimista.

Kokemukset asianajajan toimen harjoittamisesta henkilöyhtiönä osoittavat, että vastuun perusteen syntymisajankohdan selvittäminen ei ole ollut ongelmallista. Lupaehdojen määräykset ja Suomen asianajajaliiton hallitukselle laissa asetettu valvontavelvollisuus varmistavat, että entiset ja uudet osakkeenomistajat sekä heidän tosiasialliset omistusaikansa kytetään tarvittaessa selvittämään.

Osakeyhtiössä toimivan asianajajan yhteisvastuu yhtiön kanssa rajoittuu toimeksiannoista ja muista asianajotehtävistä johtuvaan vastuuseen yhtiön asiakkaita kohtaan. Muita asianajotehtäviä ovat pesänselvittäjän, pesänjakajan, konkurssipesän hoitajan ja uskotun miehen ynnä muut sellaiset tehtävät, jotka tuomioistuimien on asianajajalle määrännyt. Yhteisvastuu koskee asianajajan vastuuta asiakkaita ja niitä kohtaan, joita tehtävä koskee. Yhteisvastuu ei koske vastuuta toimeksiantosuhteen tai muun asianajotehtävän ulkopuolella aiheutuneesta vahingosta, jolloin vastuu määräytyy yleisten sääntöjen mukaisesti.

Ehdotettu sääntely ei aiheuta muutosta siihen, että asianajaja on toiminnassaan Suomen Asianajajaliiton valvonnan alainen. Vaikka asianajaja harjoittaisi toimintaansa osakeyhtiön muodossa, liitto voisi kohdistaa häneen henkilökohtaisesti tarpeelliset valvonta- ja ku-

rinpitotoimet. Hän olisi myös velvollinen vastaamaan henkilökohtaisesti liiton sääntöihin perustuvassa välimiesmenettelyssä asiakkaan vaatimuksesta vireille tulleissa palkkiorita-asioissa. Järjestely vastaisi asianajajan ja hänen asiakkaansa henkilökohtaisen suhteen luonnetta.

Asianajotoimintaa harjoittavalla osakeyhtiöllä tarkoitetaan lainkohdassa ainoastaan niitä yhtiöitä, joiden osakkeenomistajina on Suomen Asianajajaliiton jäseniä ja joilla siten on oikeus myös käyttää itsestään asianajajan ammattinimeä ja toimistostaan nimitystä asianajotoimisto. Lupahdoissa tultaisiin edellyttämään, että osakeyhtiön toiminimessä on sana "asianajotoimisto" ja että asianajajaliiton hallituksen lupapäätös asianajajan toimen harjoittamisesta osakeyhtiönä on liitettävä kaupparekisteri-ilmoitukseen. Toiminimeä tai kaupparekisteriä koskevia säännöksiä ei ole pidetty tarpeellisena muuttaa.

6 a §. Asianajajaliiton kurinpitolautakunnan tehtävänä olisi pykälän 1 momentin mukaan kurinpitoasioiden käsitteleminen ja ratkaiseminen. Tarkoitus on muuttaa liiton sääntöjä siten, että kurinpitolautakunnan käsiteltävä kurinpitoasia tulisi vireille:

1) liiton hallituksen asianajajiin kohdistuvan valvonnan yhteydessä tekemällä päätöksellä, jos valvonnan perusteella on aihetta epäillä, että asianajaja on menetellyt asianajajista annetun lain 7 §:ssä mainitulla tavalla,

2) oikeuskanslerin vaatimuksesta,

3) tuomioistuimen oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n nojalla tekemästä ilmoituksesta tai

4) asianajajan oman päämiehen kantelusta.

Jos kurinpitolautakunta kurinpitoasian ratkaistessaan päättäisi, että asianajaja olisi erotettava liitosta, olisi päätös siirrettävä liiton hallituksen vahvistettavaksi. Jollei se vahvistaisi päätöstä, kurinpitoasia palautuisi kurinpitolautakunnalle uudelleen käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi.

Muut kuin edellä luetellut ilmoitukset, kantelut, epäilykset tai arvelut, että joku on laiminlyönyt velvollisuutensa asianajajana, tulisivat vireille liiton hallituksessa valvonta-asioina. Se voisi joko päättää, että valvonta-asia ei anna aihetta toimenpiteisiin tai että kysymyksessä on kurinpitoasia, joka on käsiteltävä kurinpitolautakunnassa. Ensin mainitusta päätöksestä olisi tiedotettava valtioneuvoston oi-

keuskanslerille, joka voisi kuitenkin vaatia kurinpitolautakuntaa käsittelemään asian.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että kurinpitolautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja kahdeksan jäsentä, joista kaksi olisi muita kuin asianajajia. Lautakunnan valitsisi valtuuskunta. Ulkopuoliset jäsenet valtuuskunta valitsisi oikeusministeriötä kuultuaan.

Kurinpitolautakunnan toimikausi olisi kolme vuotta. Tarkemmat määräykset lautakunnasta sisältyisivät yhdistyksen sääntöihin.

Pykälän 3 momentin mukaan kurinpitolautakuntaan sovellettaisiin muutoin soveltuvien osin, mitä liiton hallituksesta säädetään. Tämä johtuu siitä, että kysymyksessä ovat toimintatavoiltaan samantapaiset toimielimet. Näin olleen kurinpitolautakunnan jäsenet toimisivat tuomarin vastuulla, koska asianajajista annetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan sellainen vastuu on hallituksen jäsenillä kurinpitotoimenpiteistä päättäessään.

Tarkemmat määräykset kurinpitoasian käsittelystä ja ratkaisemisesta on tarkoitus sisällyttää liiton sääntöihin. Voimassa oleviin sääntöihin joudutaan tekemään useita muutoksia.

Asianajajaliitosta eroaminen ei vastaisuudessaan keskeyttäisi alkanutta kurinpitomenettelyä, vaan se käytäisiin loppuun ja annettaisiin lausunto siitä, minkä seuraamuksen asianomainen olisi ansainnut. Sääntöihin lisättäisiin kuitenkin kohta jonka mukaan asianajajan tehtyä liitosta eroamisilmoituksen alkaisi kulua kahden kuukauden odotusaika, jona aikana voisi tulla vireille kurinpitomenettely, joka jatkuisi eron voimaantumisesta huolimatta.

7 §. Tähän lainkohtaan sisältyvät säännökset siitä, minkälaisia seuraamuksia kurinpitoasian vuoksi asianajajalle voidaan antaa. Niiden suhteen ei ehdoteta muutoksia, mutta toimivaltaa osoittavat maininnat poistettaisiin säännöksestä, koska niistä ehdotetaan säädettäväksi 6 a §:ssä. Nykyisin toimivalta näissä asioissa on yksinomaan liiton hallituksella ja ehdotetut muutokset johtuvat siitä, että kurinpitoasiat ratkaisisi kurinpitolautakunta liitosta erottamista koskevaa päätöstä lukuun ottamatta, joka olisi liiton hallituksen asia. Pykälän sanamuotoa ehdotetaan nykyaikaistettavaksi.

10 §. Muutoksen hakeminen kurinpitoasiassa annettuun päätökseen tapahtuu valittamalla Helsingin hovioikeuteen. Valitusoikeuteen sinänsä ei ehdoteta muutoksia. Kurinpitolautakunnan perustaminen liiton hallituksen rinnalle edellyttää pykälän tarkistamista. Muutoksen-

hakuun olisivat edelleen oikeutettuja asianajaja, joka on määrätty saamaan julkinen varoitus tai joka on erotettu asianajajaliitosta, ja oikeuskansleri kaikissa kurinpitoasioissa.

Pykälän 3 momentin sanamuotoa ehdotetaan nykyaikaistettavaksi. Muutoksenhakuosoituksen yhdenmukaistamiseksi ehdotetaan, että valituskirjelmä tulisi toimittaa liiton toimistoon valtion virastoissa ja laitoksissa noudatettavana virka-aikana. Liiton hallitus toimittaisi valituskirjelmän ja valituksen johdosta antamansa lausunnon Helsingin hovioikeudelle.

1.2. Yleisestä oikeusaputoiminnasta annettu laki

10 §. Yleinen oikeusavustaja on yleisestä oikeusaputoiminnasta annetun lain 10 §:n mukaan yleisen asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin kuin asianajaja. Pykälää ehdotetaan täsmennettäväksi sisällyttämällä siihen maininta asianajajista annetun lain 6 a §:stä.

2. Tarkemmat määräykset

Ehdotettujen muutosten vuoksi on tarpeen muuttaa Suomen Asianajajaliiton sääntöjä useilta osin. Sääntöjen muutoksesta on päätettävä Suomen Asianajajaliiton liittokokouksessa, minkä jälkeen sääntömuutos on vahvistettava oikeusministeriön päätöksellä.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan sopivan siirtymäajan kuluttua niiden hyväksymisestä ja vahvistamisesta. Tarkoituksena on, että Suomen Asianajajaliiton säännöt voitaisiin muuttaa ja uudet toimielimet valita ennen lakien voimaantuloa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että voimaantulosäännöksessä säädettäisiin mahdollisuudesta ryhtyä ennen lain voimaantuloa valmisteleviin toimenpiteisiin sääntöjen muuttamiseksi ja valtuuskunnan ja muiden toimielimien valitsemiseksi.

Asianajajan toimen harjoittamista osakeyhtiössä koskevan muutoksen voimaantulolle ei ole tarvetta säätää edellä mainittua siirtymäaikaa. Jotta osakeyhtiömuotoa voitaisiin toisaalta viivytyksettä ryhtyä käyttämään hyväksi asianajotoiminnassa, ehdotetaan, että asianaja-

jista annetun lain 5 §:n 2 momentti tulee voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun lait on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

asianajajista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan asianajajista 12 päivänä joulukuuta 1958 annetun lain (496/58) 2 §:n 1 momentin 7, 8 ja 9 kohta sekä 2 momentti, 4 §:n 2 momentti, 5 §:n 2 momentti, 6 a §, 7 §:n 1, 2 ja 4 momentti sekä 10 §,

näistä 6 a § sellaisena kuin se on 21 päivänä toukokuuta 1982 annetussa laissa (368/82), sekä *lisätään* lakiin uusi 2 a § seuraavasti:

2 §

Asianajajayhdistyksen säännöissä on mainittava:

7) millä tavoin valtuuskunta valitaan ja sen toiminta muuten järjestetään sekä milloin valtuuskunnan varsinainen kokous pidetään ja, jos sellaisia kokouksia on useita, mitkä asiat kussakin kokouksessa käsitellään;

8) millä tavoin tiedonannot yhdistyksen jäsenille toimitetaan;

9) miten yhdistyksen hallitukselle ja kurinpitolautakunnalle kuuluvan jäseniin kohdistuvan valvonta- ja kurinpitovallan käyttäminen järjestetään;

Asianajajayhdistyksen säännöt ja niiden muutokset vahvistaa oikeusministeriö. Oikeusministeriön päätös on julkaistava säädöskoelmassa.

2 a §

Päätösvaltaa asianajajayhdistyksessä käyttää valtuuskunta, jonka yhdistyksen jäsenet valitsevat. Yhdistyksen asioita hoitaa valtuuskunnan valitsema hallitus, jonka jäsenten tulee olla asianajajia.

4 §

Asianajajayhdistyksen hallituksen on pidettävä asianajajaluetteloa ja lähetettävä siitä ote vuosittain tammikuun kuluessa oikeusministeriölle. Hallituksen on pidettävä luettelo jokaisen nähtävänä ja jokaisella on oikeus saada

luettelosta tai sen osasta jäljennös kohtuullista maksua vastaan.

5 §

Asianajajan tointa ei saa harjoittaa yhtiössä muun kuin asianajajan kanssa, ellei asianajajayhdistyksen hallitus erityisistä syistä anna siihen lupaa. Asianajajan tointa saa harjoittaa osakeyhtiönä vain asianajajayhdistyksen hallituksen antamalla luvalla ja määräämillä ehdoilla. Tällaisen osakeyhtiön yhtiöjärjestystä saa muuttaa vain samanlaisella luvalla. Yhtiön osakkeenomistaja vastaa hoitamastaan asianajotehtävästä johtuvista velvoitteista yhteisvastuullisesti yhtiön kanssa. Jollei tiedetä, kuka on tehtävästä vastuussa, vastaa jokainen osakkeenomistaja yhteisvastuullisesti yhtiön kanssa tällaisesta velvoitteesta, joka on syntynyt hänen ollessaan yhtiön osakkeenomistajana.

6 a §

Kurinpitoasiat käsittelee ja ratkaisee asianajajayhdistyksen kurinpitolautakunta. Yhdistyksen jäsenen erottamista koskeva päätös on kuitenkin hallituksen vahvistettava.

Kurinpitolautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja kahdeksan muuta jäsentä, joista kahden tulee olla asianajajakuntaan kuulumattomia. Lautakunnan jäsenet valitsee valtuuskunta.

Kurinpitolautakuntaan sovelletaan muutoin soveltuvin osin, mitä asianajajayhdistyksen hallituksesta säädetään.

7 §

Jos asianajaja toimestaan tahallaan tekee vääryyttä tai muuten menettelee epärehellisesti asianajajana, on hänet erotettava yhdistyksestä. Jos asianhaarat ovat lieventävät, voidaan hänelle erottamisen sijaan antaa varoitus.

Jos asianajaja muuten laiminlyö velvollisuutensa asianajajana tai menettelee hyvän asianajajataivan vastaisesti, on hänelle annettava huomautus tai varoitus taikka, jos asianhaarat ovat raskauttavat, erotettava hänet yhdistyksestä.

Asianajajan erottamista koskeva päätös voidaan määrätä heti noudatettavaksi. Milloin erityistä aihetta on, voidaan varoitus päättää annettavaksi julkisesti päätöksessä mainittavalla tavalla.

10 §

Sillä, jonka 3 §:n 2 momentissa tai 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu hakemus on hylätty tai joka on erotettu asianajajayhdistyksestä taikka määrätty saamaan julkinen varoitus tai poistettu asianajajaluettelosta, on oikeus valittaa yhdistyksen hallituksen ja kurinpitolautakunnan

päätöksestä Helsingin hovioikeuteen.

Oikeuskanslerilla on oikeus valittaa 7 ja 9 §:ssä tarkoitetuissa asioissa annetuista hallituksen ja kurinpitolautakunnan päätöksistä.

Määräaika valituksen tekemiselle on 30 päivää siitä päivästä, jona päätös on annettu tiedoksi. Viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen valtion virastoissa noudatettavan työajan päättymistä on Helsingin hovioikeudelle osoitettu valituskirjelmä puhevallan menettämisen uhalla toimitettava asianajajayhdistyksen hallitukselle. Hallituksen on viivytyksettä toimitettava valituskirjelmä liitteineen ja jäljennös valituksenalaisesta päätöksestä sekä oma lausuntonsa valituksen johdosta hovioikeuteen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 . Lain 5 §:n 2 momentti tulee
kuitenkin voimaan päivänä kuuta
19 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin Suomen Asianajajaliiton sääntöjen muuttamiseksi ja valtuuskunnan ja muiden toimielinten valitsemiseksi.

2.

L a k i**yleisestä oikeusaputoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yleisestä oikeusaputoiminnasta 2 päivänä helmikuuta 1973 annetun lain (88/73)
10 §:n 2 momentti seuraavasti:

10 § _____ ta annetun lain 6, 6 a ja 7 §:ssä säädetään.

Yleinen oikeusavustaja on asianajajayhdis- Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
tyksen valvonnan alainen niin kuin asianajajis- kuuta 19 .

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 1991

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Hannele Pokka*

1.

Laki**asianajajista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan asianajajista 12 päivänä joulukuuta 1958 annetun lain (496/58) 2 §:n 1 momentin 7, 8 ja 9 kohta sekä 2 momentti, 4 §:n 2 momentti, 5 §:n 2 momentti, 6 a §, 7 §:n 1, 2 ja 4 momentti sekä 10 §,

näistä 6 a § sellaisena kuin se on 21 päivänä toukokuuta 1982 annetussa laissa (368/82), sekä *lisätään* lakiin uusi 2 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Asianajajayhdistyksen säännöissä on mainittava:

7) milloin yhdistyksen varsinainen kokous pidetään ja, jos sellaisia kokouksia on useita, mitkä asiat kussakin kokouksessa käsitellään;

8) millä tavoin kutsu yhdistyksen kokouseen sekä muut tiedonannot jäsenille toimitetaan;

9) miten yhdistyksen hallitukselle kuuluvan valvonta- ja kurinpitovallan käyttäminen järjestetään;

Asianajajayhdistyksen säännöt vahvistaa oikeusministeriö, jolla on myös valta yhdistystä kuultuaan tehdä niihin muutoksia. Oikeusministeriön päätös on julkaistava asetuskokoelmassa.

4 §

Asianajajaluetteloa pidetään asianajajayhdistyksen hallituksen toimesta, ja on luettelosta vuosittain tammikuun kuluessa lähetettävä ote oikeusministeriölle julkaistavaksi virallisessa lehdessä.

7) millä tavoin valtuuskunta valitaan ja sen toiminta muuten järjestetään sekä milloin valtuuskunnan varsinainen kokous pidetään ja, jos sellaisia kokouksia on useita, mitkä asiat kussakin kokouksessa käsitellään;

8) millä tavoin tiedonannot yhdistyksen jäsenille toimitetaan;

9) miten yhdistyksen hallitukselle ja kurinpitolautakunnalle kuuluvan jäseniin kohdistuvan valvonta- ja kurinpitovallan käyttäminen järjestetään;

Asianajajayhdistyksen säännöt ja niiden muutokset vahvistaa oikeusministeriö. Oikeusministeriön päätös on julkaistava säädöskokoelmassa.

2 a §

Päätösvaltaa asianajajayhdistyksessä käyttää valtuuskunta, jonka yhdistyksen jäsenet valitsevat. Yhdistyksen asioita hoitaa valtuuskunnan valitsema hallitus, jonka jäsenten tulee olla asianajajia.

4 §

Asianajajayhdistyksen hallituksen on pidettävä asianajajaluetteloa ja lähetettävä siitä ote vuosittain tammikuun kuluessa oikeusministeriölle. Hallituksen on pidettävä luettelo jokaisen nähtävänä ja jokaisella on oikeus saada luettelosta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tai sen osasta jäljennös kohtuullista maksua vastaan.

5 §

Asianajajan tointa *älkään harjoitettako osakeyhtiössä eikä* yhtiössä muun kuin asianajajan kanssa, ellei asianajajayhdistyksen hallitus erityisistä syistä anna siihen lupaa.

Asianajajan tointa *ei saa harjoittaa* yhtiössä muun kuin asianajajan kanssa, ellei asianajajayhdistyksen hallitus erityisistä syistä anna siihen lupaa. *Asianajajan tointa saa harjoittaa osakeyhtiönä vain asianajajayhdistyksen hallituksen antamalla luvalla ja määräämillä ehdoilla.* Tällaisen osakeyhtiön yhtiöjärjestyksestä saa muuttaa vain samanlaisella luvalla. Yhtiön osakkeenomistaja vastaa hoitamastaan asianajotehtävistä johtuvista velvoitteista yhteisvastuullisesti yhtiön kanssa. Jollei tiedetä, kuka on tehtävästä vastuussa, vastaa jokainen osakkeenomistaja yhteisvastuullisesti yhtiön kanssa tällaisesta velvoitteesta, joka on syntynyt hänen ollessaan yhtiön osakkeenomistajana.

6 a §

Asianajajayhdistyksen hallitus voi antaa kurinpitoasioiden käsittelemisen keskuudestaan asettamansa jaoston tehtäväksi sen mukaan kuin yhdistyksen säännöissä määrätään. Jäsenen erottamista koskeva asia on kuitenkin siirrettävä koko hallituksen ratkaistavaksi. Jaoston kurinpitoasiassa antamasta päätöksestä ja muutoksenhausta siihen on muutoin noudatettava, mitä hallituksen päätöksestä kurinpitoasiassa on säädetty ja yhdistyksen säännöissä määrätty.

6 a §

Kurinpitoasiat käsittelee ja ratkaisee asianajajayhdistyksen kurinpitolautakunta. Yhdistyksen jäsenen erottamista koskeva päätös on kuitenkin hallituksen vahvistettava.

Kurinpitolautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja kahdeksan muuta jäsentä, joista kahden tulee olla asianajajakuntaan kuulumattomia. Lautakunnan jäsenet valitsee valtuuskunta.

Kurinpitolautakuntaan sovelletaan muutoin soveltuvin osin, mitä asianajajayhdistyksen hallituksesta säädetään.

7 §

Jos asianajaja toimessaan tahallisesti tekee vääryyttä tai muutoin menettelee epärehellisesti asianajajana, on asianajajayhdistyksen hallituksen erotettava hänet yhdistyksestä. Jos asianhaarat ovat lieventävät, voidaan hänelle erottamisen sijasta antaa varoitus.

Jos asianajaja muutoin laiminlyö velvollisuutensa asianajajana tai menettelee hyvän asianajajatavan vastaisesti, on hallituksen annettava hänelle huomautus tai varoitus, taikka jos asianhaarat ovat raskauttavat, erotettava hänet yhdistyksestä.

7 §

Jos asianajaja toimessaan tahallaan tekee vääryyttä tai muuten menettelee epärehellisesti asianajajana, on hänet erotettava yhdistyksestä. Jos asianhaarat ovat lieventävät, voidaan hänelle erottamisen sijaan antaa varoitus.

Jos asianajaja muuten laiminlyö velvollisuutensa asianajajana tai menettelee hyvän asianajajatavan vastaisesti, on hänelle annettava huomautus tai varoitus taikka, jos asianhaarat ovat raskauttavat, erotettava hänet yhdistyksestä.

Milloin erityistä aihetta on, hallitus voi päättää, että varoitus on annettava julkisesti hallituksen määräämällä tavalla. Hallitus voi

Asianajajan erottamista koskeva päätös voidaan määrätä heti noudatettavaksi. Milloin erityistä aihetta on, voidaan varoitus päättää an-

Voimassa oleva laki

myös määrätä, että päätöstä, jolla asianajaja on erotettu yhdistyksestä, on heti noudatettava.

10 §

Sillä, jonka 3 §:n 2 momentissa tai 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu hakemus on hylätty tai joka on erotettu asianajajayhdistyksestä tahi määrätty saamaan julkinen varoitus tai poistettu asianajajaluettelosta, on oikeus valittaa yhdistyksen hallituksen päätöksestä Helsingin hovioikeuteen.

Oikeuskanslerilla on oikeus valittaa 7 ja 9 §:ssä tarkoitetuissa asioissa annetuista hallituksen päätöksistä.

Päätökseen tyytymättömän tulee viimeistään ennen kello kahtatoista kolmantenakymmenen päivästä päätöksestä tiedon saatuaan antaa Helsingin hovioikeudelle osoitettu valituskirja ja päätös asianajajayhdistyksen hallitukselle, jonka on viivytyksettä toimitettava valituskirja liitteineen oman lausuntonsa seuraavana hovioikeuteen.

Ehdotus

nettavaksi julkisesti päätöksessä mainittavalla tavalla.

10 §

Sillä, jonka 3 §:n 2 momentissa tai 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu hakemus on hylätty tai joka on erotettu asianajajayhdistyksestä taikka määrätty saamaan julkinen varoitus tai poistettu asianajajaluettelosta, on oikeus valittaa yhdistyksen hallituksen ja kurinpitolautakunnan päätöksestä Helsingin hovioikeuteen.

Oikeuskanslerilla on oikeus valittaa 7 ja 9 §:ssä tarkoitetuissa asioissa annetuista hallituksen ja kurinpitolautakunnan päätöksistä.

Määräaika valituksen tekemiselle on 30 päivää siitä päivästä, jona päätös on annettu tiedoksi. Viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen valtion virastoissa noudatettavan työajan päättymistä on Helsingin hovioikeudelle osoitettu valituskirjelmä puhevallan menettämisen uhalla toimitettava asianajajayhdistyksen hallitukselle. Hallituksen on viivytyksettä toimitettava valituskirjelmä liitteineen ja jäljennös valituksenalaisesta päätöksestä sekä oma lausuntonsa valituksen johdosta hovioikeuteen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 . Lain 5 §:n 2 momentti tulee kuitenkin voimaan päivänä kuuta 19 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin Suomen Asianajajaliiton sääntöjen muuttamiseksi ja valtuuskunnan ja muiden toimielinten valitsemiseksi.

2.

Laki**yleisestä oikeusaputoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yleisestä oikeusaputoiminnasta 2 päivänä helmikuuta 1973 annetun lain (88/73) 10 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

Yleinen oikeusavustaja on asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin kuin asianajajista annetun lain (496/58) 6 ja 7 §:ssä on säädetty.

Yleinen oikeusavustaja on asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin kuin asianajajista annetun lain 6, 6 a ja 7 §:ssä *säädetään*.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 ____.

